

До спеціалізованої вченої ради Д 20.051.08 у
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника Міністерства освіти і
науки України

В І Д Г У К

**офіційного опонента Роготченка Олексія Олексійовича, доктора
мистецтвознавства, професора, головного наукового співробітника
Інституту проблем сучасного мистецтва Національної академії
мистецтв Українина дисертацію
Бабій Надії Петрівни**

**«АКТУАЛЬНІ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ПРАКТИКИ ТА
ПРОЦЕСИ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ
СТОЛІТЬ: КУЛЬТУРНІ ДОМІНАНТИ, ФОРМИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ,
ПЕРСПЕКТИВИ»,**

**представлену на здобуття наукового ступеня доктора
мистецтвознавства за спеціальністю
26.00.01 «Теорія та історія культури»**

Актуальність теми дослідження

Руйнування радянської ідеологічної концепції у другій половині ХХ століття стало поштовхом до перегляду сформованих знань про українське мистецтво й культуру, систематизацію інституцій, спричинило творче переосмислення реальності. Прагнення змін, пошук нових форм, критика дійсності відобразились у багатогранності феноменів перелому епох, а мистецтво опинилось між минулим і майбутнім, модерністю та

контемпорарністю. Як наслідок, неакадемічні форми творчості набули нових естетичних, чи естетико-соціальних якостей, пов'язаних з важливістю комунікативних характеристик. Гіперприскорення, а також кризові фактори останніх років, як то: світова пандемія Covid 19 та напад Росії нагально змушують фіксувати щораз нові видозміни мистецьких практик, вивчати актуальну тематизацію, засоби виразності, чинники впливу на громаду.

Дисертація Бабій Надії Петрівни ставить за мету розкрити особливості трансформаційних процесів, що демонструють перехід західноукраїнських маргінальних мистецьких висловлювань індивідуального формату кінця ХХ століття у національний перформативний культурно-мистецький полілог початку ХХІ століття, поглибити розуміння культурної спадщини з регіональної перспективи та запровадити інноваційні парадигми до соціокультурного простору України, виходячи з аналізу дефініцій «нове – сучасне – актуальне» у мистецтві та культурі.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

Результати фахової перевірки основного дослідження, публікацій здобувачки, аналіз тексту дисертації, залучення автором джерел, польові дослідження свідчать про відсутність порушень принципів академічної доброчесності авторкою.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

Дослідження Н. Бабій науково обґрунтоване, викладено професійною мовою. Автор дисертації вільно орієнтується у фахових тонкощах предмету, що розглядається, досить вміло систематизує і класифікує матеріал. Характеризуючи науковий апарат дисертації, необхідно відзначити чітко сформульовану мету, об'єкт і предмет дослідження, логічну структурованість розділів праці, обґрунтованість отриманих результатів, які визначають її наукову новизну.

Дисертантка залучає перехресну методологію кількох гуманітарних наук – філософії, етики, естетики, історії, культурології, мистецтвознавства. Зазначаючи на сукупності підходів у використанні методів, одночасно вказує на їх місце та етапи застосування у роботі, що свідчить про усвідомлену працю дослідниці, здатної сформулювати нову наукову гіпотезу, визначити шляхи її перевірки, обґрунтовувати та систематизувати результати. Її стараннями зібраний значний фактологічний матеріал, що демонструє комплексне бачення предмету дослідження через охоплення значної кількості артефактів та інформаційних джерел у великих містах та малих містечках західноукраїнських областей, демонстрацію тягlosti традиції комунікативних практик, висвітлення процесу колаборації митців, їх переміщення всередині держави та поза її межами, залучення активної публіки до процесу творення. Усе це демонструє комплексне осмислення різних аспектів теоретичних та практичних досліджень над питаннями «актуальних культурно-мистецьких практик та процесів» у світовому та українському дискурсах.

Текст дисертації, аналіз джерельної бази та матеріал, сформований у Додатках переконує нас у тому, що написанню основного тексту передувала самовіддана копітка праця автора впродовж років, спрямована на збирання різнопланового фактологічного матеріалу. Тематичні таблиці, класифікатори, глосарій, демонструють ерудицію здобувачки, її глибоку увагу до фактологічного матеріалу, вміння виявити подібності та розбіжності, осмислити, систематизувати й узагальнити з науковою переконливістю – ось якості, в яких впевнюєшся, читаючи дослідження. Про величезну працю, що передувала написанню дисертації, свідчить не лише теоретична і практична частини дисертації, але й значна кількість статей, включаючи зарубіжні видання, апробаційні матеріали виступів на конференціях.

Виважено, аргументовано Надія Петрівна вибудовує фундамент своєї наукової праці, вивчаючи наукові, публіцистичні матеріали, іноземні джерела, інтернет-ресурси, осмислюючи й узагальнюючи напрацьоване

попередниками, одночасно визначає незаповнені лакуни, що також належать до новизни праці. Дисертантка вводить важливі поточнення, які ґрунтуються на перехресних інтер'ю, альтернативних доповненнях, публіцистичних та довідкових джерелах, що коректує матеріал, розкриває специфіку об'єкту дослідження.

Важливою позитивною рисою роботи є її прикладний характер, співпраця автора з інституціями та митцями, які творцями актуального мистецтва, попередній власний досвід роботи в музейній та бізнесінституції. Очевидно, саме останнє вплинуло на чіткість роботи, відповідність порушеним в дисертації проблемам, покладання на власний досвід фахівця-практика.

У розділі II «Соціалізація монументальних міст Західної України» Надія Петрівна досліджує маргінальні культурні середовища й індивідуальні мистецькі практики Західної України наприкінці ХХ ст. Аналізуючи досвіди західноукраїнських митців через відмінну ідеологію, щодо якої вони себе позиціонували («тихий» модернізм, соціалістичний модернізм, соцреалізм), робить висновки про ставлення чи можливості для участі в культурних подіях. Досліджуються альтернативні простори (квартирники, салони, кав'ярні, джазові та рок-клуби) як соціальні комунікатори та медіатори культурних процесів. Актуалізується важливість самвидаву, залучення нових технічних медіа.

У Розділі III «Мистецтво в контексті процесів постмодерної мітотворчості» митець розглядається рефлексором запиту громади. Визначена каталізуюча роль перших безцензурних виставок. Особливістю художнього дискурсу поч. 1990-х визначений пошук власних специфічних особливостей західноукраїнських митців через формулювання національного нарративу й синхронізацію процесу з тенденціями і концепціями глобальної сцени. Культурною домінантою періоду визначений акціонізм.

У IV Розділі «Актуальні практики у процесах творення креативного капіталу» митці розглядаються факторами накопичення культурних

цінностей у містах. Текст зосереджений на репрезентації виробництва буденності у форматах реклами, поп-культури, зародків урбаністичного дизайну, телебачення, книговидавництва. Визначено, що актуальне мистецтво застосовувало різновидові медіальні поєднання й демонструвало перехід до вищої стадії естетизованого капіталу.

У Розділі V «Перформатизація спільного простору» авторка розглядає перформатизацію міст Західної України як доконаний факт. Мистецькі проекти, на її думку, через нові технології набули суспільного діалогічного характеру, про що свідчить резонація, а територія впливу самоорганізованих мистецьких просторів спрямовується на мобілізацію суспільства в період найбільшої кризи: пандемії Covid-2019 та прямого воєнного вторгнення Росії в Україну 2022 року. Надія Петрівна зазначає, що завдяки попереднім поколінням митців-практиків громада набула здатності до прогресивної роботи. Її рефлексія на політичне відбувається через призму буденних практик нової культури, в якій множинність ідентичностей консолідується в часі революційних перетворень.

Висновки до підрозділів, розділів та прикінцеві є логічними та вагомими підсумками роботи. Окрім того зазначимо на добрій редакції тексту, уважному ставленні до використаних джерел.

Представлена дисертаційна робота в цілому заслуговує позитивної оцінки, бо у своїй концепції Бабій Надія Петрівна вдало вирізнила й системно охарактеризувала трансформації практик публічного мистецтва в Західній Україні за останні десятиріччя через заміщення основних культурних домінант, переосмислення меж візуальної репрезентації, процесів творення міської ідентичності. Проте слід відзначити деякі дискусійні положення та зауваження:

1. Дисертанткою у роботі представлений значний фактологічний матеріал, пов'язаний з різноманітними неформальними групами, самоствореними інституціями, безцензурними виставками, колабораціями художніх й технічних медіа, політичних та космополітичних утворень,

театральних студій тощо. Хотілося б поточнити, за яким саме принципом обирались ті чи інші події в кожен з конкретних періодів, що розглядаються в дисертації.

2. У картографії сучасної ситуації західноукраїнського експериментального мистецтва та його репрезентації необхідно було би розширити вибір географічних місць, доповнивши його малими містами й містечками. Можливо, такий матеріал додатково увиразнив би реальний стан не лише регіональної культури, а й визначив би продуктивність сукупної інфраструктури в утвердженні нових способів суб'єктивізації мистецтва, формування всезагальних культурних (етичних, естетичних та пізнавальних) цінностей.

3. В тексті дисертації зустрічаються окремі речення й абзаци, зміст яких має дещо формальний характер і є відірваними від загального контексту думки.

4. У підрозділах, що відповідають аналізу джерельної бази, дисертантка в окремих випадках не декларує посилання на список літератури, хоча у самому тексті роботи ці посилання вже є.

Висновок:

Висновки логічно підсумовують дослідження, мають об'єктивний характер, жодних заперечень не викликають, анотація відповідає дисертації та розкриває зміст роботи. Результати дослідження дають підстави стверджувати, що вихідна методологія є правильною, поставлені завдання реалізовані, мета досягнута. Підсумкові висновки сприймаються як цілком логічне теоретичне завершення роботи, що дає нам підстави стверджувати, що сьогодні обговорюється цінна щодо заявленої проблематики робота, важлива для кристалізації нових поглядів на українське мистецтво як засіб інституалізації національних брендів: зібрано і систематизовано величезний матеріал, що демонструє каталітичний вплив актуальних культурно-мистецьких практик Західної України кінця ХХ – початку ХХІ століття на

складні прогресивні процеси культури, пов'язані зі структуруванням нових концепцій української ідентичності.

Дотичні питання і дискусійні моменти не применшують значення роботи дисертантки. Результати роботи мають істотну практичну значущість, та можуть бути використані у навчальних курсах, спеціальних посібниках для керівників та працівників відповідних адміністрацій, педагогів у школах, громадських активістів, туристичних менеджерів, тощо.

Таким чином, обґрунтовано констатуємо, що дисертаційне дослідження Надії Бабій повною мірою відповідає паспорту спеціальності 26.00.01 «Теорія та історія культури» та вимогам «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197), а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 «Теорія та історія культури».

Офіційний опонент

Роготченко Олексій Олексійович,

доктор мистецтвознавства,

професор, головний науковий

співробітник Інституту проблем

сучасного мистецтва Національної

академії мистецтв України

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	
Відділ аспірантури і докторантури	
Вх. №	03.011-70/08
« 17 »	05 20 21 р.

